

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľov **1/ P. L.** a **2/ J. L.**, bývajúcich v N. B., proti odporcovi **M. V.**, bývajúcemu v N. B., **o určenie vlastníctva**, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. februára 2010 sp. zn. 16 Co 5/2010 a rozsudku Okresného súdu Žiar nad Hronom z 26. októbra 2009 č.k. 4 C 117/2009-95, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky **z r u š u j e** rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 4. februára 2010 sp. zn. 16 Co 5/2010 a rozsudok Okresného súdu Žiar nad Hronom z 26. októbra 2009 č.k. 4 C 117/2009-95; vec vracia Okresnému súdu Žiar nad Hronom na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Žiar nad Hronom rozsudkom z 26. októbra 2009 č.k. 4 C 117/2009-95 zamietol návrh, ktorým sa navrhovatelia domáhali určenia, že sú bezpodieloví spoluvlastníci nehnuteľností v katastrálnom území N. B. vedených na liste vlastníctva č. X. ako dom súpisné č. X. na parcele č. X., parcela č. X. – zastavané plochy a nádvorcia vo výmere X. m² a parcela č. X. – zastavané plochy a nádvorcia vo výmere X. m² (ďalej len „nehnutelnosti“). Rozhodol tiež o náhrade trov konania. V odôvodnení uviedol, že navrhovatelia ako pôvodní vlastníci predali nehnuteľnosti kúpnu zmluvou z 13. marca 2006 Mgr. V. C. za kúpnu cenu 4 000 000 Sk (ďalej len „kúpna zmluva“). Následne boli nehnuteľnosti postupne prevádzané na ďalších nadobúdateľov. O tom, že kúpna zmluva je platná, bolo právoplatne rozhodnuté rozsudkom Okresného súdu Žiar nad Hronom z 22. apríla 2008 sp. zn. 9 C 174/2006 zamietajúcim návrh na určenie jej neplatnosti, ktorý bol potvrdený rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici zo 16. októbra 2008 sp. zn. 12 Co 200/2008. Týmto právoplatným vyriešením otázky

platnosti kúpnej zmluvy bol Okresný súd Žiar nad Hronom viazaný (§ 159 ods. 2 O.s.p.) aj vo veci sp. zn. 4 C 117/2009. Vychádzajúc z toho, že kúpna zmluva je platná a jej dôsledkom bol prevod vlastníctva na nadobúdateľa, súd prvého stupňa uzavrel, že navrhovatelia nie sú bezpodielovými spoluvlastníkmi nehnuteľností. O trovách konania rozhodol podľa § 151 ods. 1 a 2 O.s.p.

Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom zo 4. februára 2010 sp. zn. 16 Co 5/2010 potvrdil odvolaním navrhovateľov napadnutý rozsudok Okresného súdu Žiar nad Hronom z 26. októbra 2009 č.k. 4 C 117/2009-95 a odporcovi nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. Aj odvolací súd poukázal na priebeh a výsledky konania vedeného na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 9 C 174/2006 a na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 12 Co 200/2008. V zhode so súdom prvého stupňa konštatoval, že v uvedených konaniach bolo právoplatne rozhodnuté o tom, že kúpna zmluva je platná. Dodal, že „v súdnej veci prekážka veci právoplatne rozhodnutej bráni tomu, aby vec, o ktorej bolo právoplatne rozhodnuté, bola znovu prejednávaná“. O trovách konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.

Na základe podnetu navrhovateľov napadol uvedené rozsudky generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „generálny prokurátor“) mimoriadnym dovolaním, v ktorom navrhol rozhodnutia súdov oboch nižších stupňov zrušiť a vec vrátiť Okresnému súdu Žiar nad Hronom na ďalšie konanie. Po podrobnom opísaní sledu rozhodujúcich skutkových okolností a priebehu konaní vo veciach Okresného súdu Žiar nad Hronom sp. zn. 9 C 174/2006 a sp. zn. 4 C 117/2009 súdu prvého stupňa vytkol, že v konaní sp. zn. 4 C 117/2009 nevykonal riadne dokazovanie a vychádzal len zo svedeckých výpovedí z konania sp. zn. 9 C 174/2006. Jeho skutkové zistenia sú v dôsledku toho plné rozporov a nezrovnalostí a nemohli byť dostatočným podkladom pre vecne správne rozhodnutie. Výsledky dokazovania, najmä dokazovania vykonaného svedeckými výpoveďami zo skoršieho súdneho konania mali byť v neskoršom konaní dôsledne preverené. Súd tak ale nepostupovali, napriek návrhom nevykonali dokazovanie žiadnou svedeckou výpoveďou a bez ďalšieho sa nekriticky priklonili k výrazne rozporným tvrdeniam Mgr. P. C., ktoré predniesol v skoršom konaní. Navyše, súdy tým, že návrh na určenie vlastníctva neposudzovali z aspektu § 48 Občianskeho zákonníka v spojení s § 517 Občianskeho zákonníka, vec nesprávne právne posúdili. Podľa názoru generálneho prokurátora je tým plne opodstatnené uplatnenie dovolacích dôvodov v zmysle § 243f písm. b/ a c/ O.s.p.

Navrhovatelia sa v celom rozsahu stotožnili s mimoriadnym dovolaním; odporca žiadal mimoriadne dovolanie zamietnuť, lebo smeruje proti vecne správnym rozhodnutiam súdov nižších stupňov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) na základe mimoriadneho dovolania podaného včas generálnym prokurátorom (§ 243g O.s.p.) na podnet účastníkov konania, preskúmal vec bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p. a § 243i ods. 2 O.s.p.) a dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutia treba zrušiť.

Podľa § 243f ods. 1 O.s.p. mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e O.s.p., ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci.

Na výskyt procesných väd konania vymenovaných v § 237 O.s.p. a tiež tzv. iných procesných väd konania majúcich za následok nesprávne rozhodnutie vo veci prihliada najvyšší súd nielen v konaní o dovolaní (viď § 242 ods. 1 O.s.p.), ale aj v konaní o mimoriadnom dovolaní (viď § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p.) bez zreteľa na to, či boli alebo neboli v tomto mimoriadnom opravnom prostriedku uplatnené.

Konanie o mimoriadnom dovolaní (rovnako ako konanie o dovolaní) má prieskumnú povahu. Najvyšší súd v konaní o tomto mimoriadnom opravnom prostriedku dokazovanie nevykonáva (viď § 243a ods. 2 veta druhá O.s.p. a § 243i ods. 2 O.s.p.). O tom, ako v určitej veci prebiehalo konanie, si môže urobiť obraz len zo spisu; konkrétne o priebehu pojednávania môže usudzovať zo zápisnice o pojednávaní (§ 40 O.s.p.).

Zo zápisnice o pojednávaní pred súdom prvého stupňa, ktoré sa uskutočnilo 26. októbra 2009 (č.l. 93 spisu) vyplýva, že súd po vyjadrení sa účastníkov k veci vykonal dokazovanie tým, že „prečítal a oboznámil listinné dôkazy z č.l. 28 až 37, 38 až 50, s obsahom celého spisu 9 C 174/2006“. Následne dal poučenie v zmysle § 120 ods. 4 O.s.p., po ktorom účastníci uviedli, že ďalšie dôkazy nenavrhujú. Súd na to uznesením vyhlásil dokazovanie za skončené, zaprotokoloval prednesy právnych zástupcov účastníkov konania a vyhlásil rozsudok.

1. Najvyšší súd podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p. prihliadal na to, či v konaní nedošlo k vade spôsobujúcej zmätočnosť.

O procesnú vadu konania v zmysle § 237 O.s.p. ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ nepodal sa návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom a g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Procesné vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. v konaní o mimoriadnom dovolaní nevyšli najavo.

Najvyšší súd dospel k záveru, že v konaní došlo k procesnej vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. O vadu tejto povahy ide v prípade nesprávneho postupu súdu v občianskom súdnom konaní, ktorý porušuje ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku a má za následok znemožnenie realizácie (uplatnenia) procesných oprávnení účastníka, ktoré sú mu v súdnom konaní priznané za účelom zabezpečenia účinnej ochrany jeho práv.

Súd vykonáva dokazovanie na pojednávaní, ak neboli splnené podmienky na vydanie rozhodnutia bez ústneho pojednávania (§ 122 ods. 1 O.s.p.). Účastníci majú právo vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým dôkazom, ktoré sa vykonali (§ 123 O.s.p.).

Právo účastníkov vyjadriť sa k vykonanému dokazovaniu sa v konaní realizuje tak, že predseda senátu spravidla bezprostredne po vykonaní každého dôkazu umožní účastníkovi, aby sa k nemu vyjadril a aby uviedol všetko, čo pri hodnotení vykonaného dôkazu považuje za významné. Procesnú možnosť účastníka vyjadriť sa k vykonanému dôkazu (napríklad z hľadiska vierohodnosti svedka a jeho vzťahu k prejednávanej veci, pravosti a správnosti listiny, osoby a odbornej spôsobilosti znalca, vecnej správnosti postupu súdu pri vykonávaní ohliadky a pod.) musí súd vytvoriť účastníkovi už v rámci dokazovania (t.j. pred jeho skončením).

Z uvedenej zápisnice o pojednávaní (č.l. 93 spisu) nevyplýva, že súd na pojednávaní po vykonaní dokazovania vytvoril navrhovateľom procesnú možnosť vyjadriť sa

k vykonaným dôkazom v zmysle § 123 O.s.p. a realizovať z tohto ustanovenia vyplývajúce procesné oprávnenia účastníka konania.

2. K ďalšej procesnej nesprávnosti došlo v dôsledku porušenia § 118 ods. 2 O.s.p. V zmysle tohto ustanovenia predseda senátu alebo samosudca podľa doterajších výsledkov konania uvedie, ktoré právne významné skutkové tvrdenia účastníkov je možné považovať za zhodné, ktoré právne významné skutkové tvrdenia zostali sporné a ktoré z navrhnutých dôkazov budú vykonané a ktoré dôkazy súd nevykoná, aj keď ich účastníci navrhli.

Obsah vyššie uvedenej zápisnice (č.l. 93 spisu) nedáva podklad pre záver, že súd prvého stupňa dôsledne postupoval podľa tohto ustanovenia. Citovaný § 118 ods. 2 O.s.p. ukladá súdu povinnosť oboznámiť účastníkov konania na pojednávaní s predbežným zhrnutím sporných a nesporných skutkových okolností a tiež s predbežným náhľadom súdu na to, ktoré z navrhnutých dôkazov treba vykonať a ktoré vykonané nebudú. Účastníkom konania sa tým má vytvoriť možnosť, aby tomu, s čím ich oboznámil súd, prispôbili ich ďalší procesný postup v konaní.

V nedodržaní postupu podľa § 118 ods. 2 O.s.p., ku ktorému došlo v danej veci, treba vidieť procesnú nesprávnosť, ktorá so zreteľom na individuálne okolnosti preskúmvanej veci (II. ÚS 261/06) viedla k zmareniu účelu sledovaného týmto zákonným ustanovením a neprispela k predvídateľnosti postupu a rozhodnutia súdu prvého stupňa.

3. Najvyšší súd, postupujúc podľa § 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 242 ods. 1 O.s.p., prihliadol tiež na to, že mimoriadnym dovolaním napadnuté rozsudky nie sú v celom rozsahu preskúmateľné. Nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu je judikatúrou najvyššieho súdu považovaná za tzv. inú vadu konania majúcu za následok nesprávne rozhodnutie vo veci aj v zmysle § 243f ods. 1 písm. b/ O.s.p. (R 111/1998).

Odôvodnenie rozsudku (súdu prvého stupňa aj odvolacieho súdu) musí mať náležitosti uvedené v § 157 ods. 3 O.s.p. (§ 211 O.s.p.). Súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia musí vypořiadat' so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen s poukazom na skutkové zistenia vyvedené z výsledkov vykonaného dokazovania, ale tiež s poukazom na prijaté právne závery. Účelom odôvodnenia rozsudku je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie

rozhodnutia musí byť zároveň prostriedkom kontroly v konaní o riadnom alebo mimoriadnom opravnom prostriedku. Ak rozsudok neobsahuje náležitosti uvedené v § 157 ods. 2 O.s.p., je nepreskúmateľný.

Z odôvodnení rozsudkov súdov oboch nižších stupňov vyplýva ich právny názor, že v konaní o určenie vlastníctva (v „neskoršom konaní“ vedenom na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 4 C 117/2009 a na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 16 Co 5/2010) sú v zmysle § 159 ods. 2 O.s.p. viazané rozhodnutím súdov v konaní o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy (v „skoršom konaní“ vedenom na Okresnom súde Žiar nad Hronom pod sp. zn. 9 C 174/2006 a na Krajskom súde v Banskej Bystrici pod sp. zn. 12 Co 200/2008).

V skoršom konaní súdy po dokazovaní vykonanom výsluchom účastníkov konania, svedkov a listinnými dôkazmi dospeli k záveru, že skutkové tvrdenia navrhovateľov, z ktorých vyvodzovali neplatnosť kúpnej zmluvy (vrátane tvrdenia o účinnom odstúpení od kúpnej zmluvy z dôvodu nezaplatenia kúpnej ceny a z dôvodu uzavretia kúpnej zmluvy v tiesni a za nápadne nevýhodných podmienok), neboli preukázané, a že v konaní nevyšli najavo ani iné okolnosti opodstatňujúce záver o neplatnosti kúpnej zmluvy. Keďže ale odstúpiť možno len od platne uzavretej zmluvy a odstúpenie od zmluvy (či už z dôvodu nezaplatenia kúpnej ceny alebo z dôvodu uzavretia kúpnej zmluvy v tiesni a za nápadne nevýhodných podmienok) nie je dôvodom zakladajúcim neplatnosť kúpnej zmluvy, je z pohľadu dovolacieho súdu namieste otázka, či na posúdenie pravdivosti skutkových tvrdení navrhovateľov o existencii nimi uvádzaných „dôvodov“ neplatnosti kúpnej zmluvy malo byť vôbec v skoršom konaní vykonané dokazovanie a či v tomto smere výsledky dokazovania mali byť podrobené právnemu posúdeniu, resp. či sa súdy v skoršom konaní nemali obmedziť len na konštatovanie, že i keby predmetné skutkové tvrdenia navrhovateľov (o účinnom odstúpení od kúpnej zmluvy) boli pravdivé, nezakladalo by to neplatnosť kúpnej zmluvy.

V neskoršom konaní súdy nižších stupňov dostatočne nevysvetlili, z akého dôvodu dospeli k záveru, že napriek odlišnosti predmetu oboch súdnych konaní (skoršieho konania o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy a neskoršieho konania o určenie vlastníctva) a tiež podstatnej rozdielnosti skutkových okolností, so zreteľom na ktoré mala byť – v súlade so zákonom – posudzovaná opodstatnenosť oboch návrhov navrhovateľov na začatie týchto konaní, sú súdy v neskoršom konaní viazané (§ 159 ods. 2 O.s.p.) skutkovými a právnymi

závermi súdov zo skoršieho konania, navyše, ku ktorým (podľa všetkého) postup súdu v skoršom konaní ani nemal smerovať, resp. ktoré so zreteľom na predmet konania ani nemali byť prijímané a nemali tvoriť základ pre rozhodnutie súdu. Bez takéhoto bližšieho vysvetlenia nie je vylúčená možnosť, na ktorú v mimoriadnom dovolaní správne poukazuje aj generálny prokurátor, že v neskoršom konaní mala byť (ale nebola) v súlade so zákonom riešená otázka odstúpenia od kúpnej zmluvy, ktorá nemala byť (ale bola) riešená v skoršom konaní.

4. Najvyšší súd dodáva, že k náprave negatívnych dopadov procesných nesprávností súdu prvého stupňa v odvolacom konaní nedošlo – odvolací súd vec prejednal bez nariadenia pojednávania (§ 214 ods. 2 O.s.p.) a napadnutý prvostupňový rozsudok potvrdil ako vecne správny s tým, že sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením napadnutého rozhodnutia (§ 219 ods. 2 O.s.p.).

5. Z vyššie uvedených dôvodov (viď 1. až 4.) zrušil najvyšší súd rozsudky súdov oboch nižších stupňov a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243i O.s.p. v spojení s § 243b O.s.p.) bez toho, aby sa zaoberal opodstatnenosťou uplatnenia dovolacieho dôvodu v zmysle § 243f ods. 1 písm. c/ O.s.p.

V N. rozhodnutí rozhodne súd znovu o trovách pôvodného konania a konania o mimoriadnom dovolaní (§ 243i O.s.p. v spojení s § 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 17. februára 2011

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková